

UNITÁRIUS ÉLET

XXIV. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

1970. JANUÁR—MÁRCIUS

HÚSVÉT

Felszabadulásunk 25-ik évfordulóján

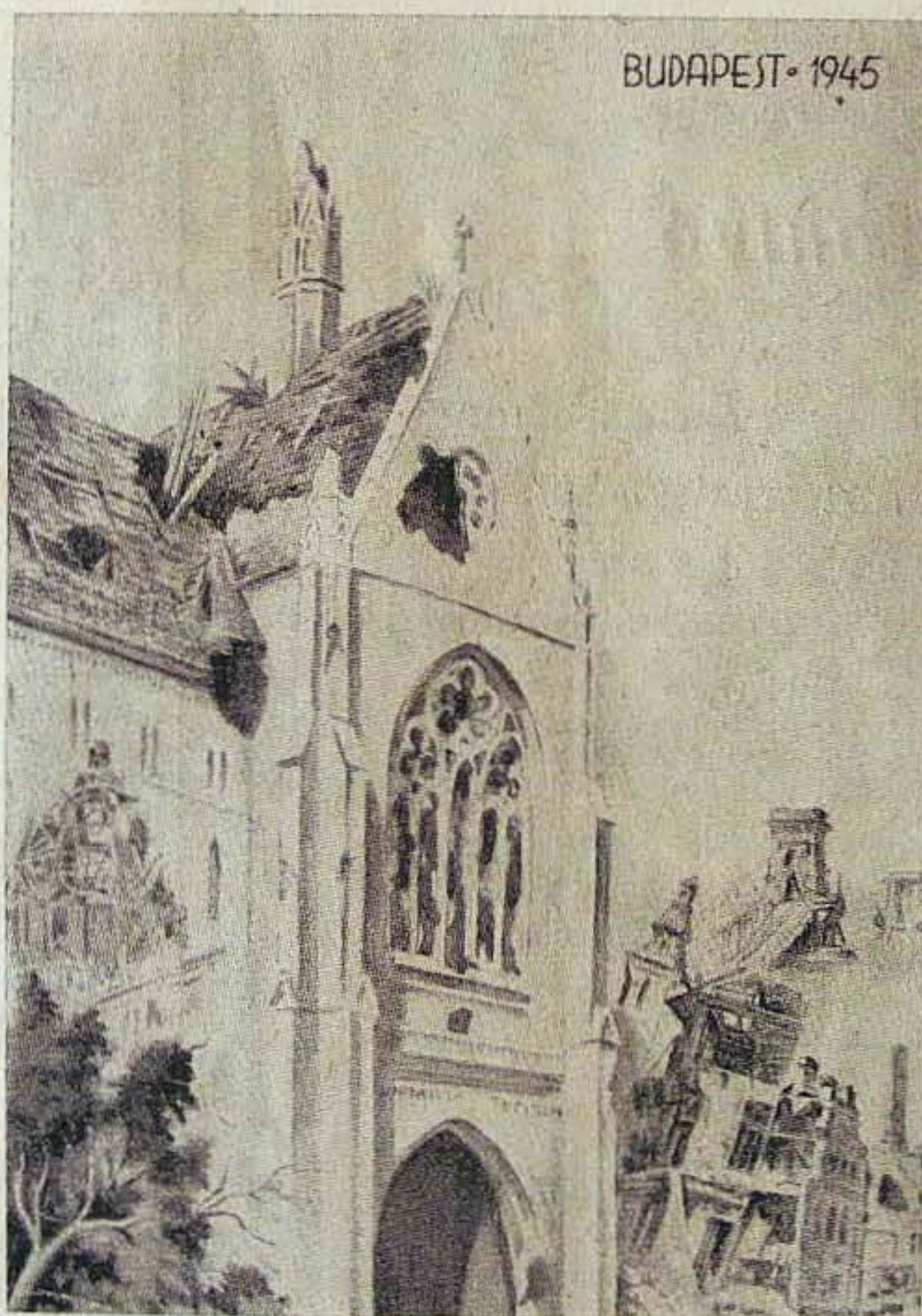
„És amikor hátrafordula... látá Jézust ott állani, és nem tudja vala, hogy Jézus az. Monda néki Jézus: Asszony, mit sírsz? Kit keressz? Az pedig azt gondolván, hogy a kertész az, monda néki: Uram, ha te vitted el őt, mond meg nekem, hová

tetted őt, és én elviszem őt. Monda néki Jézus: Mária! Az megfordulván, monda néki: Rabboni! ami azt teszi: Mester!”

János ev. 20.14—16.

1970 húsvétján, amikor felszabadulásunkat követő 25-ik húsvétját ünnepeljük egyházi életünknek, az idézett igékre kell utalnunk János evangéliumából. Olvaszuk el figyelmesen az egész 20-ik fejezetet, mert igazán csak így tudjuk megragadni és átélni Jézus tanítványainak és követőinek csodás húsvéti élményét. Érezzük ennek az evangéliumi leírásnak minden sorából, hogy mindazok, akik szemtanúi voltak a golgotai Jézus-tragédiának, tehát az ártatlanul szenvedő emberfia keresztfeszítésének, gyötrelmeinek és iszonyú halálának, akik átérték az eltemetetésének minden gyötrelmét, és látták a nagy zárkövel lepecsételt sírnak őrző katonáit — érezzük az evangéliumi leírás minden sorából áradni a keserű beleenyugvást, hogy itt nincs már remény a feltámasztásra, itt örökre elpusztult a legdrágább élet, amelyre a megsemmisítő halál ütötte rá pecsétjét! Itt legfeljebb csak egyet lehet még tenni, balzsamot vinni a halott testre, hogy legalább ez a meggyötört és elomlott test az egykori életre emlékeztetően megmaradjon.

Es itt jó a nagy és drámai fordulat eme jánosi históriában, az evangéliumnak ebben az örök szépségű és csodálatosan mély értelmű jelképében. Akik a halott múltat akarják konzerválni, mint feltámaszthatatlant és örök elmúlásra ítéltet, azoknak álmélkodással kell megállapítaniok, hogy a sír üres és hiába keresik benne a holtat! Egyszerűen képtelenek felfogni, ami történt. Hihetetlennek és elképzelhetetlennek tűnik számukra. Alig akarnak hinni fülüknek, hogy vigasztaló emberi szót és kérdést hallanak. Aki vigasztal és kérdez, úgy vélik, hogy nem lehet más mint a temető kertésze. És csak amikor pl. Mária személy

ember megaláztatásának, az ártatlanul szenvedő millióknak, a kínok között mártírhálált szenvedetteknek iszonyú gyötrelme. Minden lezúduló kődarab, szétomlott ház, tatóngó bombatölcser, felrobbantott híd olyan volt, mint egy-egy súlyos zárkő, amelyet a halálba kergetett élet sírjára hengerítettek. Kétségbe esve kerestek sokan balzsamot, amivel egy-egy romhalmazt lehetne konzerválni, jeleként annak, hogy itt egykor élet volt! És alig remélt valaki is vigasztaló és bátorító emberi hangot, amely reményt nyújtana ebből a halálból a feltámasztásra.

Es mégis megismétlődött a jánosi evangélium csodája. Akik csak temetni akartak, vagy balzsamot hinteni a múltra, ámuló meglepetettséggel kellett fel-

szerint is megszólított-nak érzi magát, ebben a személyes megszólításban ismeri fel a halottnak véltben az élő! A kertészben, az egyszerű földi munkás emberben élőként azt, akit halottként keresett: az embernek fiát, Jézust! Ennél mélyebb, időszerűbb és modernebb jelképe el sem képzelhető a Szentírásnak! Ennél mélyebb és kifejezőbb jelképe nem lehet számunkra a felszabadulásunkat követő 25-ik húsvét-nak sem!

Nézzük meg jól azt a képet, amelyet elhunyt nagy unitárius művészünk, egykori ősi kolozsvári kollégiumunk neves professzora, Tóth István, rajzolt az 1945-ös katasztrofális összeomlásunknak „golgotájáról”, a művész szinoptikus látásával! Sokan álltak 1945 húsvétján keserűséggel, megdöbbenéssel, a mérhetetlen emberi szenvedések kínjában összeomlott életünk romjai előtt úgy, mint egykor az asszonyok és Jézus tanítványai a Jézus sírja előtt. Ott égett szívükben és lelkükben az

figyeljenek az emberi hangra. A humanumnak, a megbocsátásnak, a reményt adó bizakodásnak emberséges és ösztönző, életigenlő hangjára. Akik a jézusi emberséget halottnak hitték, most ugyanúgy jártak, mint egykoron a Jézus sírjánál a kertészre, az egyszerű munkás emberre figyelő Mária! Most is „a kertész”, az egyszerű munkás ember, szólított meg mindenkit személy szerint, hogy ne keresse „a holtak között az élő”. És ebben a munkás emberben, ebben a személy szerint mindenkit nevében szólítóban ismerte fel mindenki az újra élő és az életre hatni tudó, az életet újjá teremteni akaró jézusarcú embert, az evangélistát, tehát az örömmüzenetet hozót.

Ezen a munkás, a romokon új életet teremteni akaró és tudó emberen keresztül nyertük vissza hitünket. Azt a hitet, amely az elmúlt 25 év folyamán nemcsak városainkat, falvainkat, hídjainkat, iparunkat, mezőgazdaságunkat, iskoláinkat, kultúránkat, egy szóval emberhez méltó életünket adta vissza és építette különbbé, szabadabbá, mint bármikor addig való életünk egész folyamán, hanem újjá építette templomainkat, azokban imádkozó gyülekezeteinket,

egész egyetemes egyházi életünket is. A 25. évforduló úgy köszöntött ránk, hogy újjáépült templomainknak Istent tisztelő áhítatában adhattunk hálát azért, hogy felszabadulhatott életünk és köszönhattuk meg Istennek azoknak hősi áldozatát, akiknek, mint a hős szovjet nép fiainak és szövetségeseiknek, valamint népünk leghűségesebb és legáldozatosabb gyermekeinek, az élete sem volt drága, csak hogy elhozzák számunkra a szabadságnak és egy feltámadó új életnek húsvéti evangéliumát! Mi erre az ajándékra méltók csak akkor leszünk, ha, mint egykoron Mária Magdaléna, mi is hirdetjük a tanítványoknak és a tanítványoknak együtt minden népnek azt, ami történt és mi is látjuk azt, amit ők látnak, hogy eljött és itt van közöttünk ma is a jézusi ember, aki egy még mindig sok szenvedéssel, igazságtalan háborúkkal telített világban így szól, mint egykoron Jézus, amidőn megjelent tanítványai körében: „Békesség néktek!” Békét a világnak!

R. Filep Imre
h. püspök

MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ
KÉPVISELŐ TANÁCSA
Budapest, V. Nagy Ignác u. 4.
Telefon: 113-094

MEGHÍVÓ

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa,

házánk felszabadulásának 25-ik évfordulója tiszteletére

Ü N N E P I Ü L É S T

tart 1970. április 2-án, csütörtökön du. 6 órai kezdettel a Budapest, V. Nagy Ignác u. 4. sz. alatti templom I. emeleti gyülekezeti termében. Az ünnepi ülésre egyházi tanácsos és presbiter testvéreinket, valamint gyülekezeteink tagjait tisztelettel és szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1970. március 10-én

Dr. Ferencz József
főgondnok

R. Filep Imre
h. püspök

Bencze Márton
titkár-főjegyző

Tárgysorozat:

1. Gyülekezeti ének.
2. Imádkozik és bibliát olvas Huszti János pest-lőrinci lelkész.
3. Az ünnepi ülést megnyitja Dr. Ferencz József főgondnok.
4. Egyházzene.
5. Ünnepi beszédet tart R. Filep Imre h. püspök.
6. Az évforduló jelentőségét méltató ünnepélyes nyilatkozatot előterjeszti Bencze Márton főjegyző.
7. Határozathozatal a felolvasott nyilatkozat tárgyában.
8. Zárszó.
9. Himnusz.

Aranylakodalmasok

A budapesti unitárius egyházközség a tagabb lelki család szeretetközösségeben ünnepelte meg két kedves házaspárnak, házasságkötése 50. évfordulóját.

A vasarnapi istentisztelet keretében f. évi február hó 1-én ünnepelte „aranylakodalmát” Kovács Károly atyánkfia és neje Sayler Margit, Kovács Károly testvérünkben, magyarországi unitárius egyházunk életének felejtethetetlenül áldott nevű nagy jótevőjének és templomépítő alföldi apostolának — néhai Kovács Józsefnek fiát és feleségében menyét tiszteljük, akik a nagy alapítványtevő hódmezővásárhelyi gondnokunkhoz méltóan éltek hitbuzgósággal ékes életüket közöttünk. Néhai Kovács József jótékonyaságából és unitárius öntudatából, példamutató hitbuzgalmából épült jórészt a hódmezővásárhelyi unitárius templom, paplak és iskola.

Milyen érdekes véletlenje a sorsnak, hogy a március hó 1-én ugyancsak 50 éves házassági évfordulóját ünneplő Ágoston József presbiterünk és szeretett neje, Bogdán Julianna élete is vonatkozásban áll a hódmezővásárhelyi eklézsiánkkal. Ugyanis Ágoston József testvérünk írta meg egy kis füzetben a hódmezővásárhelyi unitárius egyházközség történetét.

Az ötvenéves házassági évfordulójukat ünneplő atyánkfiát a hálaadó istentiszteleten megjelent híveinknek, szeretteiknek és tisztelőiknek népes serege vette körül és kérte Isten áldását kedves életükre.

Milyen figyelmeztetően szép volt Ágoston Józsefnek 50 éves házassági évfordulójának megáldásakor azt a legszentebb székely hagyományt is látni, amely a gazdag gyermekáldásban jut kifejezésre. Ágoston Józsefnek 10 gyermekük született, s ezek közül 7 ma is élő gyermekként adott hálát Istennek a szülőknek eme boldog napján.

Emlékezés felszabadulásunk 25. évfordulójára

Hazánk egész népe, intézményeinknek egész sokasága, a rádió, a televízió, a sajtó napjainkban mind az emlékezés lázában ég, hiszen készülődünk e negyedszázados évforduló alkalmából, igaz bensőséges örömmel megünnepelni hazánk felszabadulásának felejthetetlen évfordulóját. Unitárius egyházunk sem maradhat ki az emlékezők sorából. Napok óta idézgetjük egyházi központunkban a 25 évvel ezelőtt beköszöntött sors- és korfordulót jelző eseményeket. Az egyházon belülieket és természetesen az egyházon kívülieket is. Most éppen dr. Mátéffy Géza atyánkfiát kérdezzük, aki a budapesti központi egyházközségünknek gondnoka, világi elnöke. Felcsillan szemében az emlékezés tüze és megelevenedik emlékezésén keresztül hazánk felszabadulásának hősi korszaka.

A főváros felszabadulását követően egyházunkban megalakult az Unitárius Egyház Budapesti Intéző Bizottsága Szent-Iványi Sándor budapesti vezető-lelkész egyházi- és dr. Dániel Gábor világi elnöksége mellett. Az Intéző Bizottság titkára Ferencz József lelkész. Tagjai között ilyen nevek szerepelnek: a világhírű Bartók Béla, akinek hazaérkezését várja népünk és akit még távollétében országgyűlési képviselővé választanak és akit eme nagyszerű hazaérkezésében a kegyetlen halál akadályoz meg. De az élők közül tevékeny tagjai az Intéző Bizottságnak számos más neves tudós és közéleti személyiség sorában pl. dr. Sunka Géza országgyűlési képviselő, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója; Malasits Géza a Szociáldemokrata Párt patinás nevű tagja, országgyűlési képviselő; dr. Daniel Gábor, akiről már szoltunk, az Ügyvédi Kamara vezetőségében tölt be kimagasló szerepet; Szent-Iványi Sándor szintén országgyűlési képviselő és sokat dolgozik az egyház újjáépítésén Kereki Gábor lelkész is, aki ma az angliai Croydon unitárius gyülekezetének pástora.

A haladó szellemű unitárius egyház tagjainak nevével léptem-nyomon találkozunk az újjáépítés lázában égő és tevékenykedő közéleti személyiségek sorában, dr. Simándi Tamás a NOT elnöke; dr. Molnár Sándor a Népbírók mellé szervezett Ügyészség elnöke; dr. Gálfalvy István népbírói tanácselnök; dr. Szombathfalvy György atyánkfi a budapesti tankerület főigazgatója; dr. Kemény Gábor egykori tordai gimnáziumunk volt tanára, a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke; Fodor József, a hírneves költő, az Írószövetség megszervezésében vállalt oroszlanrészt; a Belügyminisztériumban dr. Szent-Iványi József, mint miniszteri tanácsos, dr. Fodor Gyula mint miniszteri titkár, dr. Ferencz József főgondnokunk pedig a kezdeti újjáépítésnek ebben az időszakában ugyancsak a Belügyminisztériumban, a Kivándorlókat és visszavándorlókat Védő Iroda igazgatója. És még hány meg hány ki-

tűnőségünket sorolhatnók fel. Az ifjabbak közül a budapesti egyházközség egykori gondnokára, dr. Bölöni Andrásra gondolunk, ki a főváros szolgálatában tevékenykedett, a közlekedésrendészetünk ki-

Dr. Mátéffy Géza

tűnő szaktekintélyére, dr. Márkos Jenőre.

Az egyházközség újjáépítésében felejthetetlen érdemeket szerzett dr. Lázár János vagyon-gondnok, akinek áldozatos tevékenységét még ma is magánviseli egyházi központunk temploma és egész épület-komplexusa. Az egyházi újjáépítésből derekasan vették ki részüket lelkészeink a fővárosban és vidéken egyaránt. Nevüket és munkájuk elismerését őrzik egyházi annaleseink. De feltétlenül szólnunk kell rendkívül nagy aktivitást kifejtő asszonyainkról, akik Vadady Albertné elnökasszony vezetésével kimagaslóan vették ki részüket az újjáépítésből.

Gondnok atyánkfiá másokról beszél, mások munkáját és érdemeit méltatja, de mi megkérjük dr. Mátéffy Gézát, hogy levetkőzve közismert szerénységét és önmagával kapcsolatos szófukarságát, beszéljen saját élményeiről és emlékeiről is, hiszen a felszabadulásnak úgyszólván első óráiban már részese volt az újjáépítés nagy feladatának.

Dr. Mátéffy Géza kipróbált szakismereteivel az ország, majd a főváros közellátásának megszervezésében vállalt áldozatos munkát, hatalmas terheket. A debreceni kormány Budapestre érkezése előtt már megalakult a fővárosi közellátás kormánybiztossága, amelynek kormánybiztosa a rendkívül rövid idő alatt országos népszerűsége emelkedett Vas Zoltán volt. A kényszerű emigrációból hazatért és az újjáépülő élet legdöntőbb szakaszán hatalmas munkát vállaló Vas Zoltánt dr. Mátéffy Géza atyánkfiá úgy jellemzi, mint megértő, rugalmas gondolkodású, melegszívű emberbarátot, aki gyorsan tudta a rosszat felejtetni és a jó és hasznos emberit szolgálni. És ímé

Vas Zoltán helyettes kormánybiztosa és a főváros közellátásának egyik megszervezője dr. Mátéffy Géza atyánkfiá volt.

1945. májusában azonban dr. Mátéffy Géza már a Közellátási Minisztérium adminisztratív államtitkára. 1945. június havában nemzetgyűlési képviselővé választják. 1947 végétől pedig még magasabb pozícióra nevezi ki köztársaságunk elnöke, az Országos Közellátási Hivatal elnöki tisztségére. Dr. Mátéffy Géza nevéhez fűződik az a nevezetes és az egész országot érintő intézkedés, amelynek eredményeképpen az 1947. évi katasztrófális rossz termés ellenére sem csökkent az ország lakosságának kenyérfejadagja! Sőt az új termés betakarításakor 300 vagon kenyérgabona felesleggel zárja a dr. Mátéffy Géza vezette országos főhivatal az évet.

1948 a londoni olimpiász feledhetetlen éve. Felmérhetetlenül fontos volt számunkra, hogy az újjászületés gondolatának jegyében jó hírt tudjunk adni magunkról a világnak. A Magyar Olimpiai Bizottság dr. Mátéffy Géza államtitkárnak fejezi ki köszönetét „azért a lelkes segítőkészségért, amellyel az olimpiai előkészületek során, mint a Közellátási Hivatal elnöke, lehetővé tette, hogy olimpiai jelöltjeink a megkívánt élelmezésüket megkaphassák. Ugyancsak hálás köszönetét nyilvánítja azért is, hogy Mátéffy Géza államtitkár biztosította mind a tatai edzőtábor, mind pedig a Londonban, a magyar csapat élelmezésére kiküldendő élelmiszereket.” Dr. Mátéffy Géza atyánkfiá az egész olimpiai tábor ellátását úgy szervezte meg, hogy a terhekből minél kevesebb essék az államháztartásra! — Szemünk előtt egy másik köszönő levél, amelyben a dolgozók mondanak köszönetet azért, hogy korszerűen felszerelt üldőt szervezett és szerzett számukra dr. Mátéffy Géza államtitkársága idején. A legékebben azonban építő tevékenységéről a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R. T. ózdvidéki bánya és gyárüzemeinek Nemzeti Bizottsága által írott köszönő levél tanúskodik, amelyben azért fejezik ki hálájukat 42 ezer főt kitevő dolgozónak nevében, hogy „az ellátatlanok kétségbeejtő helyzetét... minden bürokratikus sallangot félredobva olyan tetterősen és a munkásság érdekében olyan szívvel és lélekkel karolta fel, hogy sikerült a háborgó kedélyeket megnyugtató, a munkásság bizalmát megerősíteni és a vérünkben való kormányunk iránti készséget megszilárdítani!”

Dr. Mátéffy Géza atyánkfiát 1947 májusában a Magyar Köztársaság Érdemrend tiszti keresztjével és még ugyanazon év novemberében pedig ugyanennek az érdemrendnek középkeresztjével tünteti ki a miniszterelnök javaslatára köztársaságunk elnöke.

Aki megszokta, hogy egy életen át minden erejével és képességével a közös emberi jót szolgálja, az nem

tud tétlen maradni az ún. „nyugállomány” idején sem. Ezért fogadta el dr. Mátéffy Géza atyánk fia a budapesti központi unitárius egyházközség híveinek bizalmából fakadó egyházközségi gondnoki tisztséget és ezért tudunk ma hazánk és népünk felszabadulásának 25. évfordulóján vele együtt munkálkodni e nagyszerű történelmi évforduló megünneplésén.

Magyarországi Unitárius Egyházunk az elmúlt 25 év folyamán önállóan alakította ki egyetemes egyházi életét és ez 400 évre terjedő történelmi múltunkban kimagasló

történelmi korszakot jelent, hiszen a XVI–XVII. századi önálló magyarországi unitárius egyházi élet jogfolytonosságú örökösei mi vagyunk, a hírneves XVI. századi, Dávid Ferenc szellemét és hitéleti örökségét híven őrző „alföldi püspöknek”, Kárádi Pálnak, valamint az úttörő Arany Tamásnak, Egri Lukácsnak, Basilius Istvánnak, Válaszúti Györgynek utódjai és örökösei mi vagyunk, akik felismerve a mai magyarországi unitarizmus új történelmi hivatását, az ősök szelleméhez méltóan, egész népünknek, forrón szeretett hazánknak

és az egyetemes, haladó szellemű és humánus emberiség békét építeni akaró törekvéseinek munkásai kívánunk lenni. Az egyházat nem a világtól és annak gondjaitól elszigetelten élő, csupán lelki sérülteket gyógyító exkluzív intézménynek tekintjük, hanem népi-nemzeti és egyetemes emberi közösséget együtt építő erőnek.

Felszabadulásunk 25. évfordulóját minden egyházközségünk minden gyülekezetében méltón kívánjuk e jubiláris esztendő folyamán megünnepelni.

K. M.

Régóta hiányzik közülünk, a vasárnaponként együtt imádkozó lelki közösségünkéből. Betegeskedik már három éve, fájnak a lábai s megsohasodtak az esztendők is vállain. Ez az oka távolmaradásának. Tudtam, hogy szívesen veszi látogatásomat, ezért felkerestem egyik február végi vasárnapon, a déli órában, miután elvégeztem az istentiszteleti szolgálatot. Útközben azon töprengtem, hogy vajon fenn találom-e vagy ágyban? Megismer-e, mint régen? Éppen be akarok fordulni a kapun, mikor a kapu előtt levő padra esik a tekintetem, de nem akarok hinni a szememnek: Zsuzsa néni találom ott.

— Jó napot adjon Isten Zsuzsa néni, — köszöntöm s tele vagyok várakozással.

— Adjon Isten tiszteletes úr, — viszonzozza Zsuzsa néni a világ legtermészetesebb hangján.

Feláll, kezét fogunk, örvendezünk kölcsönösen egymásnak. Zsuzsa néni, egy ruhadarabbal, amelyen ült, törölgeti a padot, majd biztat, hogy üljek le. Zsuzsa néninek mondom e szíves buzdításra, de inkább magamat nyugtatom meg, hogy jó is lesz ide leülni, hiszen nincsen hideg és olyan szépen szállnak a hópelyhek, most éppen nem is vegyesen hull hó és eső. Beszélgetünk arról, hogy hogy van Zsuzsa néni és hogy vagyunk mi; mi a hír az egyházközségben, kik, hogy vannak az ismerősök közül és így tovább. Elmondom, hogy nemrég jártam otthon Homoródkeményfalván s kirándultunk a homoródmácsi barlanghoz is, tehát átmentünk András bácsi szülőfaluján, — a Bodor Andrásén ugyanis, ki Zsuzsa néni férje volt, míg 1955-ben meg nem halt.

— Oh, milyen rég laktunk mi ott, tiszteletes úr!? András harangozó volt Almáson egy darabig. Utána Csíkszeredában töltöttünk rövid időt, mielőtt Budapestre költöztünk volna, — kezdi mondogatni Zsuzsa néni a visszapergetett élet egy-egy fellillantó élményét...

— De, Zsuzsa néni, nem mehetnének inkább fel a lakásba? Vizes a pad s a hópelyhek is megszaporodtak, — vetem közbe.

Fel is álltunk, karomba öltötte Zsuzsi néni a karját s felmentünk lassan pihenőket tartva — Zsuzsa nénire való tekintettel —, felmentünk a lakásba, az első emeletre. Kedves fiatalasszony fogadott, 3

Zsuzsa néni

éves fiacskájával. A lakás ragyog a tisztaságtól, a konyhában készül a vasárnapi ebéd. Zsuzsa néni eltartási szerződést kötött egy fiatal házaspárral, — innen ez az új és örömdetes helyzet, körülbelül másfél év óta. Megnyugtató!

— És mielőtt Homoródmáson harangozó lett András bácsi, hol laktak, mivel foglalkoztak Zsuzsa

néni? — térek vissza az előbbi beszélgetésre.

— Hát Tomszokban, tiszteletes úr!

— Tomszokban!?

— Tomszokban. Mindketten katonák voltunk Tomszokban. András is, én is. Egy és ugyanazon kaszárnyában laktunk, természetesen elkülönítve, ott ismerkedtünk meg. Én ápolónő voltam, de egyben női katoná, Andrásom pedig korán hadifogságba esvén, a 17-es forradalom után tudta, hogy hová kell állnia s így már nem fogoly volt, hanem katoná is. Nagyon jól beszélt oroszul.

— Nagyon messze van ez a Tomszok Zsuzsa néni, valahol az európai és a szibériai szovjetek határán.

— Még annál is messzebb van Marinszk, tiszteletes úr. Én ott születtem, Marinszkban, ott is tartottuk meg az esküvőnköt 1921-ben. Akkor 22 éves voltam. Egy varrodában dolgoztam. Szép volt az esküvőnk. Rég

volt..., nagyon rég, tiszteletes úr. Andrásom úgy akarta, hogy haza jöjjünk. Így mondta ő. Én a feleség voltam s jöttem vele Homoródmáásra. El nem maradtam volna az én Andrásomtól.

— Dehát tulajdonképpen hogy is hívják Zsuzsa néni eredeti orosz leánykori nevén?

— Oda adom a személyi igazolványomat, abba bé van írva. Kezembe veszem Zsuzsa néni személyi igazolványát s elolvasom az adatokat:

— Bodor Andrásné, született Alexandra Jakovlevna Vorosilova. Anyja neve: Dária Zérova. Apja neve: Jakov Vorosilov.

— Tehát igaz, Zsuzsa néni, — igaz, hogy Vorosilov marsallnak a közeli rokona!?

— Édesapámnak volt a testvére!

Nagy csend támadt hirtelen a szobában. Magam előtt látom, Zsuzsa néni csendes szavaira emlékezve, amint az asztalnál ülnek, sokan, mert nem szakadt szét a család, egy fedél alatt maradtak; — látom a kisleánykát, a későbbi Bodor Andrásnéét, s látom a serdülő fiúgyermeket, kit a nép küldött a harc mezejére, a forradalom tüzebe, a szolgaság láncainak szétzúzására; látom az ifjút, ki küldetését úgy töltötte be, hogy a Szovietunió marsallja lett, dicsőséggel övezett hadvezére, sógora egy székelly unitárius embernek.

— Mikor találkozott újra Vorosilov marsallal, Zsuzsi néni?

— Nyikoláj felkeresett itt, Budapestben, mikor a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak az elnökeként itt lakott s én is felkerestem hivatalában. A felszabadulás hozta el számunkra a találkozást. Azokban a nehéz időkben sokat segített rajtunk is, s az egész magyar népen.

— Felszabadulásunk 25-ik évfordulóján hogyan érzi magát Zsuzsi néni?

— Nyugodt vagyok és biztonságban élek. Ez a legfontosabb. Öreg napjaimban, az én jó Andrásom után özvegy nyugdíjat kapok, eltartásiszerződést is kötöttem, hogy legyen aki egy pohár vizet hozzon ágamhoz, ha már nehezen tudok felkelni. Hálát adok a jó Istennek, hogy nyugodtan élhetek s hogy béke van, tiszteletes úr. Ez a legfontosabb, a béke...

— Áldja meg a jó Isten, Zsuzsa néni...! S adjon még megnyugtatóbb békét ennek a világnak a mi munkánk által is. **Bencze Márton**

A VÁRADI DISPUTÁCIÓ

Néhány nappal a rövid debreceni találkozó után Váradon, 1569. okt. 20–25. napjain ült össze az első magyar nyelven tartott hitvita, hogy tisztázza a helvét hitvallásúak, a szakramentáriusok és az antitrinitáriusok, — mai nyelven a reformátusok és az unitáriusok közti véleménykülönbséget.

A velünk szemben nem mindig elfogulatlan Pokoly József ref. történetíró állapította meg, hogy az unitáriusok a fejedelem támogatása mellett most már olyan erősnek érezték magukat, hogy Erdély határain túlmenő hódításokra is gondolhattak. Ezért határozták el Dávid Ferenc és társai, hogy a magyarországi reformátusokkal ezeknek saját területén, egy nemzeti nyelven tartandó dispután még egyszer összemérik erejüket.

A dispután jelen volt a fejedelem, II. János választott király, teljes udvarával, valamint a tiszánúti és tiszáninneni reformátusok képviselői és az erdélyi unitárius lelkészek. A hitvita elnöke, fejedelmi megbízásból, Békés Gáspár fejedelmi tanácsos volt. A mi részünkről felszóltak, vitatkoztak, közbeszóltak Dávid Ferenc püspök, Heltai Gáspár, Basilius István és Kozárvári Pál kolozsvári lelkészek, Vásárhelyi Ambrus, Sásvári Gergely és Kracser György udvari tanácsosok. A nagyváradi hitvitán is jelen volt Leleszi János jezsuita atya, mint megfigyelő, aki egyébként a korábbi gyulafehérvári vitákon is hasonló minőségben vett részt. Jelen volt Thretius Kristóf lengyel református lelkész is, aki a vitán történetekről hamarosan levélben ad tájékoztatást a nyugati protestáns orthodoxiának, a zürichi Simler professzorhoz írt levelében.

A vita anyagát Dávidék adták ki a kolozsvári Heltai nyomdában, 1569/70-ben. Az eredeti kiadvány ma már nagyon ritka, néhány erdélyi példányon kívül a stockholmi királyi könyvtár is drága kincsei között őrzi ezt a munkát. 1870-ben Kolozsvárott Nagy Lajos és Simén Domokos unitárius kollégiumi tanárok betűhűen újra kiadták e munkát. Ma már ennek példányai is értékes ritkaságot képviselnek.

A váradi hitvitán történt disputálás nem vezetett eredményre. Egyik fél sem tudta meggyőzni a másikat, útjaik szétváltak. A református és az unitárius történetírók egyaránt saját feleik javára könyvelték el a győzelmet. Ez így talán igaz is, mert hiszen a reformátusok megakadályozták az unitarizmus tiszánúti elterjedését, nagyobb arányú térfoglalását, de az unitáriusok Váradon, ha ideiglenesen is, megvetették a lábukat, gyülekezetet alapítottak, lelkészt telepítettek Váradra. Fontos eredménynek számít az, hogy innen is elindul egy áramlat az alföldi unitárius térhódításra, mely Dávid Ferenc elítéltetése után az alföldi püspökség megerősödéséhez vezet. Erről részletebben majd egy későbbi írásban szólnunk.

Az unitárius történetírás a kéziratok források alapján azt jegyezte fel, hogy a váradi vita után, a város egész lakossága, mintegy 3 ezer ember áttért az unitárius vallásra. Ez a legendaszerűen leírt esemény számszerűségét illetően valószínűleg téves. Basilius István, a váradi vitáról levélben számolt be a székesfehérvári unitárius lelkésznek; — tudta, hogy mit írt, vélhető, hogy Kénosi krónikájának valamelyik másolója írhatta el a 300-at (?) 3000-nek.

Ugyanis a két váradi református prédikátor, Ká-

rolyi Péter és Czeglédi György még 1569. végén, vagy a következő esztendő elején, könyvet adnak ki a váradi unitárius térfoglalást vezető Basilius István unitárius prédikátornak, még Kolozsvárt, 1568-ban, megjelent két könyvében foglalt tanítások ellen. E munka bevezetésében olvashatjuk a következőket: „Basilius István fogadott nyáját elhagyván, mostan hivatal nélkül a váradi anyaszentegyház után indult, hogy ezt is az igaz mellől elvonja.” E református vitáiról megjelentetésére azért volt szükség, hogy a sikeresnek indult váradi unitárius térhódítást megfékezzék. Azt a református történetírás is elismeri, hogy Váradon unitárius gyülekezet alakult s úgy vélik, hogy a városnak csak egyharmada lett unitárius. Ez is szép eredmény volt. Basilius István a váradi lelkésziséget kiinduló állomásnak tekintette, ahonnan hamarosan továbbment más alföldi helyekre. Találkozunk vele Belénvesen és Békésen is. Nem tudjuk, hogy ki volt az utóda a váradi unitárius lelkészi állásban s azt sem tudjuk, hogy e gyülekezet mikor olvadt vissza a reformátusba, vagy a váradi püspökség árnyékában élt katolikus gyülekezetbe.

A váradi disputa igen jelentős állomása a hódolt-régi unitárius terjeszkedés megindulásának. Erdély fejedelme itt mutatta meg nyíltan azt, hogy az unitárius tanítás mellett foglal állást. A disputa után létesült váradi gyülekezet volt az alföldi unitárius mozgalmak első természetes központja. Basilius, szemé-lvisége, prédikátori képessége, írói munkássága egyaránt alkalmassá tették az új hódítás irányítására. Ezt a feladatkört veszi át tőle, Erdélybe történt hazatérése után Karádi Pál temesvári unitárius lelkész, alföldi püspök. Ezzel indul meg a XVI. században az Erdélytől független magyarországi unitárius élet, amely a leglombosabb fát a dunántúli Pécsétt hajtotta.

Dr. Ferencz József

Dr. Ferencz József (középen) főgondnok, tiszteletbeli doktorrá avatása alkalmából, 1969. jún. 10-én, Chicagóban, (U. S. A.) átadja a Dávid Ferencz emlék-plakettet, egyházunk nevében, dr. Malcolm Sutherlandnek, a chicagói Meadville Teológiai Intézet elnökének. Baloldalon dr. John Godbey teol. professzor.

Az IARF Világszövetség a múlt évi, az amerikai Boston városában tartott világkongresszusát követően ez év április havában tartja első végrehajtó bizottsági ülését a svájci Churban, a Világszövetség szélesebb alapokon való átszervezésének jegyében. A VB üléssel párhuzamosan a szakbizottságok is üléseznek. Az IARF végrehajtó bizottságának

Az IARF ülése

üléssorozatát ünnepi istentisztelet vezeti be a churi (Graubünden kanton székhelye) reformált egyház főtemplomában. Az ünnepi istentisztelet szolgálatára egyházunk főpásztorát, R. Filep Imrét kérték fel. A kanton szabadelvű lelkészeinek

munkaközössége már megelőzően ülésezik. A Malans-i gyülekezet templomában tartandó ünnepi istentiszteletének szolgálatára szintén egyházunk főpásztorát hívták meg. Az ülésekre főpásztorunkkal együtt utazik dr. Ferencz József főgondnokunk is, hogy az ülésorozat munkáját a VB-ben és a szakbizottságokban megosztva tudják végezni.

Gondolatok a Magyarországi Unitárius Egyház történetéhez

1968-ban ünnepelte egyházunk a nevezetes tordai országgyűlés 400. évfordulóját, ama híres-nevezetes országgyűlést, amelyen a világon első ízben iktatták egy állam alkotmányába, törvényei közé a lelkismereti és vallásszabadság klasszikus elvét. Innen számítjuk a magyar unitárius vallásnak és egyházának kezdetét. A nevezetes évforduló újra előtérbe hozta a XVI. századba nyúló egyháztörténetünk kérdéseit. Számunkra, a Magyar Népköztársaság területén élő unitáriusok számára pedig sajátos feladatukká tette a nevezetes évforduló azt is, hogy a magyarországi, tehát Erdélyen kívüli unitarizmusnak és az Erdélytől független Magyarországi Unitárius Egyháznak önálló élete történetét, beható vizsgálat tárgyává tegyük. Ugyanis ma már vitathatatlan történeti ténynek számít, hogy Magyarországnak az egykori török hódoltság területén és az azzal kapcsolatos részein is, az erdélyitől független, unitárius egyház létezett, amelynek egyik püspöki székhelyét ismerjük, ti. Temesvárt, ahol Dávid Ferencnek egyik leghűségesebb harcostársa, a Székesfehérvár környékéről származó Karádi Pál töltötte be a püspöki széket. Az a feltevés, hogy Karádi Pál püspöksége csupán Dávid Ferenc elítéltetése és halála után szerveztetett volna, meglehetősen szűkszavú és bizonytalanul mondható történelmi forrásokra épül. Nehéz körvonalazni Karádi püspök iuris dictio-jának a határait is. Ma már alapos indokaink vannak arra nézve is, hogy már a XVI. században, Pécsen, vagy esetleg Péllérden is létezhetett unitárius püspökség. Feltétlenül beható tanulmányozás tárgyává kell tegyük ezt a mai Magyarország területére terjedő egyháztörténeti kérdés-komplexust.

Szász János lelkész és egyházi levéltárosunk lapunknak 1968. évi jubiláris (XXII. évf. 3. sz.) számában nagyon szép összefoglaló tanulmányt írt a XVI. századi Erdélyen kívüli unitarizmus útjáról. Ennek a tanulmánynak egyik legfigyelemreméltóbb megállapítása az, miszerint „Az egyre számosabban előkerülő adatok azt bizonyítják, hogy a Dunántúlon először nem Baranyában, hanem Székesfehérváron és környékén, valamint a Dunakanyarban bukkan fel az unitarizmus, mégpedig egész korán, már 1568-ban”. (Tehát az 1569. évi nagyváradai disputáció előtt.) (Szerk. megj.) „Ez a tény érthető. Az erdélyi fejedelmi udvarban számos székesfehérvári tisztviselő volt (pl. Karádi Pál is székesfehérvári), akik gyakran tértek haza, vagy tartották fenn az érintkezést egykori hazájukkal. Így Dávid Ferenc könyvei hamar eljuthattak erre a területre. Székesfehérvár apostola Gratianus Máté és biztosan tudjuk, hogy unitárius volt a mai Szabadbattyán és Polgárdi. Ez utóbbinak papját is ismerjük, Tolnai Lukácsnak nevezték”.

Dr. Ferencz József főgondnokunk, mint egyháztörténész lapunk jelen számában közli második cikkét az önálló magyarországi unitárius egyházzal való vonatkozásban, a kétségtelenül ebből a szempontból is nagyfontosságú „Nagyváradai disputáció”-ról írva. Dr. Ferencz József szerint a váradai disputációnak, amely 1569. október 20–25. napjain folyt le, az volt a célja, hogy tisztázza a helvét hitvallásúak, mai nyelven a reformátusok és unitáriusok közti véleménykülönbséget. Ez kétségtelenül így van, azonban a nagyváradai disputációval kapcsolatban szeretnénk rámutatni egy egészen sajátos egyháztörténeti feladatunkra, amely feltétlenül igényli a behatóbb történeti kutatásokat. Ugyanis magának a disputációnak Dávid Ferenc által történt, és a fejedelem által revidált szövegű nyomtatott anyagából nagy hangsúllyal emelkedik ki az is, hogy miben jelölte meg úgy János Zsigmond fejedelem és király, miként Dávid Ferenc maga is ennek a váradai disputációnak a vallási hitelvek pusztán teológiai tisztázásán túlmutató célját. Ez a cél határozottan politikai-ideológiai jellegű volt. Idézzük a „Nagyváradai disputáció” 1870-ben megjelentetett betűhű kiadását, amelynek szerkesztői Nagy Lajos és Simén Domokos kolozsvári tanárok voltak. A 168. lapon ezt olvashatjuk:

„A FELSÉGES KIRÁLY, etc. minekutána az Istennek kegyelmességéből e szeggelet földnek választott fejedelme vagyunk, Tisztunk szerént, Nemcsak a mű alattunk valóknak, testeknek óltalmazására akartunk gondot viselni, Hanem még lelkekre is, Hogy az igazságban meg épülhessenek, És az Antichristus tudományától meg szabadulhassanak.

Másodszor, Hogy a gonosz hírt nevet, mellyet mű felölünk üdegen országban hirdetnek, Mint ha Török hitet vallanánk, el töröllyük”.

A 175. lapon, az utolsó bekezdés, Dávid Ferenc sommázó hitelveinek Jézusra vonatkozó fejezete zártételét közli, ugyancsak azzal az erős hangsúllyal, amelyet a fejedelem is a disputáció céljaként megjelöl és Dávid Ferenc-i megfogalmazásban így hangzik:

„Ez az egy Attya Istennek, és az ő szent Fiának, az Jézus Chirstusnak igaz esmereti, És arról vallási tétel, a mű örök életünk, És üdvességünknek fundamentoma, És nem Török hitt, avagy vallás.”

Pokoly József, az erdélyi református egyház történetírója, 1904-ben kiadott egyháztörténetében („Az Erdélyi Református Egyház története”), annak VI. fejezetében részletesen is ír az erdélyi fejedelemséget fenyegető politikai veszedelemről. A 241. oldalon ezt olvashatjuk:

„... ez a magyar nemzet, a fejedelemmel együtt többségében az unitarizmushoz csatlakozott, ami Erdélyt a külföldi előtt unitárius, — vagy mint ebben az időben mondták — „ariánus” állammá tette. Ez az „ariánus” állam a török oltalma alatt és annak szövetségében állott. Bármily hasznos volt is a török szövetség Erdélyre s Erdélynek e szövetség segélyével megőrzött függetlensége Magyarországra, sőt az egész közép-európai politikai egyensúlyra nézve: mégis nagyon kedvezőtlen színben tüntette fel az államunkat a nyugat előtt, mely a középkori vallásos felfogástól fogva tartatván, a törököt nem mint hódító nemzetet, hanem elsősorban mint a keresztyénség ellenségét tekintette. Erdély iránt a nyugati államok között semmiféle rokonszenv nem található, habár a Habsburg-ellenes diplomátia olykor bevonta is számításai körébe. Már János király is gyanús volt előttük. János Zsigmond pedig egyenesen „a kárhozat fia” (filius perditionis), akinek birtokát nemcsak a Habsburgok, hanem még távolabbi fejedelmek is szerették volna maguknak megkaparintani”.

„Nem volt széles Európában nép melynek rokonszenvére számíthatott, melynél barátságos fogadtatásra talált volna veszély idején. Római katolikus és protestáns népek egyaránt elfordultak tőle, mint „eretnektől”, és a magyar királyok is csak azért tarták fenn vele az összeköttetést, hogy maguknak megszerezhesék.”

„Béza Tódor János Zsigmondhoz intézett levelében már 1567-ben felhívta a fejedelem figyelmét arra a veszedelemre, mellyel az unitarizmus pártfogása országára nézve járhat, de süket fülekre talált. A fejedelem inkább hallgatott Blandratára és Dávid Ferencre, kik aztán nem is győzik eléggé dicsérni ezen eljárásáért.”

Pokoly Dávid Ferencet is idézi és többek között ezt is:

„Tudom — úgymond —, hogy e világnak fiainak külömb ítélete vagyon Felséged felől; de bizonyos vagyok, hogy a mely Isten Felségedben ezt elkezdette, mindvégig előviszi az ő áldott szent nevének dicsőségére”. Majd megjegyzi Pokoly: „És ez a „különb ítélet” a fejedelem előtt sem volt titok, mert „egyéb királyoknak és fejedelmeknek intése” is eljutott hozzá; tudta azt is, hogy a külföldön el van terjedve az a hír, mintha török hitet vallana. Azonban az unitárius próféta, ki még az Úr Jézus Krisztus eljövételének és országolása kezdetének évét is meg tudta jövendölni, teljesen magával ragadta őt. A fejedelem pedig azt hívén, hogy a legjobb úton van az igazság

keresésében, megelégedett annak kijelentésével „hogy a gonosz hírt-nevet, melyet mű felőlünk üdegen országokban hirdetnek, mint ha török hitet vallanánk: el törellyük”. „És mi alatt az Isten dicsőségét Dávid Ferenc útmutatása mellett munkálta, észre sem vette, hogy állama mind jobban elszigetelődött a nyugattól, a keresztyén közösségtől és mind élesebben hívta ki maga ellen a Habsburgok birtokszerzési vágyát és a jezsuiták rekatholizáló buzgalmát...”.

Ezek az idézetek is figyelmeztetnek arra, hogy a XVI. századi Erdélyi, majd a hódoltság területére, vagy a Ferdinánd által uralt területekre eső ország-részek unitárius egyháztörténeti vonatkozásait a XVI. század politikai kortörténetének tükrébe állítsuk és így vizsgáljuk meg. Az európai történelemnek egy egészen sajátos új fejezete vár itt megvizsgálásra és értékelésre.

Igy tehát a nagyváradi disputációnak a látszólag merőben teológiai tartalma, — hitvitázó célja — elsőrendű politikai aktussá válik, amely a korabeli „kelet-nyugati” határon éppen a nyugatnak kívánja bizonyítani azt, ami a nyugat számára akkor teljesen hihetetlen és elképzelhetetlen volt, hogy egy a nyugat szempontjából atheista, vagy mindenesetre keresztényellenes és „hamis hitű” mohamedán török hit patronálása alatt élő önálló fejedelemségben, egy olyan radikális vallásos irányzat, mint amelyet a János Zsigmond fejedelem és király alatt többségi vallássá magát kinövő „áriánizmus” azaz unitarizmus jelentett, keresztény hitnek tekinthető-e, amely hitének bizonyosságát a Bibliából meríti és szent Igéjére építi, — avagy tényleg az, aminek keresztény ortodox ellenfelei mondják; egy minden eszközzel elpusztítandó eretnekségnek törökös hitű torzulása csupán! Ebből a politikai-ideológiai szempontból esik tehát olyan nagy hangsúly a nagyváradi disputációra és azokra a kijelentésekre, amelyeket a fejedelemnek, ill. Dávid Ferencnek a szájából idéztünk.

Ugyanígy kell eljárunk a pécsi, baranyai és tolnai, valamint az egész alföldi unitarizmusra kiterjedően is. Úgy véljük, hogy a naiv történetírás keretébe kell utalnunk az olyan feltevéseket, hogy valamely „vándor prédikátor”-nak, valamely községben vagy városban való fellépése hirtelen fordulatokat eredményezhetett volna az érintett község vagy város vallásos életében.

Mindenütt, az ún. „átállásoknak”, azt megelőző rendkívül komoly társadalmi, politikai, gazdasági és sajátos helyi hagyományokon nyugvó lelki és mentálitásuk „stílusára” vonatkozó előzményei kellett legyenek. Hogy mire gondolunk, azt Kanyaró Ferenc „Unitáriusok Magyarországon” című könyvének XII. fejezetére való utalással kívánjuk érzékeltetni. Ennek bekezdésében kitűnő történelmi érzékkel írja: „Klaszszikus földje hazánkban a kereszténységnek Baranya! Legenda szerint maga Péter és Pál apostol is jártak volna itt, és e vidéknek már az I. században püspöke lett volna... Annyi kétségbe vonhatatlan, hogy a hazánkban legelőször itt hirdetett kereszténység, az apostoli kereszténység vala. Mint fennebb láttuk, az Athanasius által szított háromságos mozgalom hazánkat Árius részén érte”. — „A hunok idejében a szövetséges góthok, az avarok idejében a szövetséző longobárdok Árius hitét vallották”. — „Csak számos küzdelmes év után sikerült fölöttük, (az áriánusok fölött) a pápának elvégre diadalt aratni”. — „Ily régi visszaemlékezések indíthatták Orbán pápát arra, hogy a Nagy Lajos által Pécsen felállított egyetemen a hittudományok előadását örökre megtiltotta. Taníthatták Budán, Esztergomban, avagy Pozsonyban; de a magyar tudományosság ősi székhelyén, a theológia

mindvégig tiltott gyümölcs maradt”. — „1543-ban változott meg a helyzet, amikor a töröktől való félelem Szaniszló püspököt papjaival és katonáival egyetemben kiűzte székvárosából. A rá következő tavaszra átkelt a Dunán Sztárai Mihály, Baranya első reformátora, és az első helységben, hol szíves fogadtatásra talált, megkezdte az új igék hirdetését.”

Az érdekessége azonban Sztárai és később Szigeti Imre Baranyában és Tolnában végzett reformatori térítő munkájának az, hogy nyilván számolniok kellett ennek a területnek ősi hagyományos légkörével, — áriánus hagyományaival, mert különben teljesen értelmetlenné válna az a tény, hogy a katolicizmussal szemben fellépő lutheri és kálvini irányzatot képviselő orthodox prot. teológusok, reformátorok, nem a római katolicizmussal szemben agitálnak, hanem az athanasziusi hitvallásról kívánják meggyőzni az áriánizmussal szemben a reformált hitre téríteni kívánt népet. Sztárai „Áthanasziusából” idéz Kanyaró ilyen strófákat az áriánizmusra utalva:

„Sokan vannak most is ilyettén káromlók,
Jézus Krisztus ellen támadott káromlók...
Végre meglátjátok, szörnyű lészen ő dolguk”.

Vagy más helyütt:

„Alexandriában ő fő ember vala (ti. Árius)
És pispökséget ő kívánja vala,
Hamis tudományát azért hinti vala,
Ennek tudománya ilyen hamis vala:
Krisztus istenségét ő tagadja vala.
Csak pusztá embernek ötlet valja vala,
Isten eszközének ötlet mondja vala...”

Ezeknek a helyi „légköri viszonyoknak” figyelembevételével kell alapvetően új vizsgálat tárgyává tennünk Dudich András pécsi rom. kat. püspöknek, aki a magyar katolikusokat a tridenti zsinaton hivatalosan képviselte, — egyházából való kilépését és unitárius hitre való térését. Ugyanis teljesen kizárt, hogy egy ilyen kimagasló személyiség éveken át, a püspöki méltóságig emelkedvén, egész iuris dictionális területén, egész vallásközönsége és papsága maradéktalan bizalmát élvezvén, — el tudta volna ticolni legbensőbb meggyőződését és így szándékosan kívánta volna félrevezetni egész egyházát. Inkább kell gondolnunk arra, hogy Dudich szellemisége, humanizmusa, általános és a helyi hagyományoknak megfelelő volt, és így a reformáció számára alkalmas talajt jelentett már Basilius Istvánnak, a nagyváradi disputációt követő magyarországi térítő útjai előtt. Itt az unitarizmusnak talán még az Erdélyinél is régebbi nyomaira bukkanhatunk. Mint ahogyan a székesfehérvári és környékbeli unitarizmusnak is mélyebb történelmi gyökerei kell legyenek, hiszen, amint láttuk, a Székesfehérvár környéki Karádi Pál is már jóval a nagyváradi disputáció előtt (1569. előtt) Erdélybe került és ott mint unitárius lelkész és hittudós működik. Egy ortodox hithű ifjú, akár katolikus, akár reformált hitet vallott legyen is, nem kerülhetett volna Dávid Ferenc közvetlen munkatársainak sorába Székesfehérvárról, ha mélyebb hitbeli és szellemi kapcsolatok már korábban is nem fűzték volna egymáshoz őket.

Csak nyomjelzésként kívántuk leírni e néhány gondolatot és nem lesz bizonyára haszontalan, ha a rendelkezésünkre álló régi és az esetlegesen felmerülő új források alapján kíséreljük meg átfogóbban megrajzolni rendkívül érdekes és értékes történelmi múltunkat.

R. F. I.

Istentől áldott kellemes húsvéti ünnepeket
kívánunk kedves olvasóinknak

CSÁSZÁR JÁNOS

1869. január 15—1969. december 5.

Egy hónap és tíz nap híján kerek százegy esztendő! Belegondolni is megdöbbenő. Amikor élete indult, a gőzvasút is csodaszámba ment... Röviddel, néhány hónappal halála előtt minden után érdeklődő szellemi frissességgel és áhítatos izgalommal nézte végig, hogyan teszi lábát az első ember a Holdra. Menyny minden fér el ebben a kerek százegy esztendőben. Világtörténeti események és korfordulók. Csodá-

latos társadalmi és technikai fejlődés..., egyéni sors, küzdelmek, családi problémák; munka, küzdelem, szenvedés mérték felett, nagynéha belopva egy kis öröm, boldogság, pihenés. Ez volt Császár János bácsi élete.

Polgárdiban született, ebben a sajátos világú, minden újítás iránt fogékony faluban. Édesapja szívós küzdenikészségét, édesanyja derült, meleg lényével ötvözte lelkében. Utolsó pillanatokig helyt állt a munka frontján, árván maradt kis fejszéje, a katonás rendbe rakott és széthasogatott faágak tanúsítják ezt az örök-tevékenységet. Ugyanakkor a mosoly, a kedves humor, a szíves jókedély sugárzott arcáról. Ezzel a kedves egyéniséggel tudta összefogni a családot, amelynek élő jelképévé és a családon belül az állandóság szimbólumává vált. A magyar népmesék „Erős Jánosa” volt, Hemigway öreg halásza, akit megölteni lehetett, de legyőzni sohasem.

Ilyen volt egyházi életében is. Ha áldozatot kellett vállalni, ha helyt kellett állni a „Császár-ház” mindig vállalta azt. Emlékezete pedig élő egyháztörténeti krónika volt. Valahányszor fehér asztal mellett ült a múlt emlékeiről mesélt, elvonult a XIX. század végének és a XX. század elejének valamennyi nagy unitáriusa, akiket János bácsi jól ismert. Ami nekem történelem, neki élő emlékvilág volt.

Drága János Bácsi! Huszonöt éve ismerjük egymást és az én számomra ez időből János bácsi a kedves és szép emlékeket jelenti. Találkozásaink sokszor adtak biztatást, nekem, a fiatalnak. Beszélgetéseink sokszor oldották fel a külső világ feszültségeit bennem. Isten áldja meg! Teste pihenjen kinn a polgárdi temetőben csendesen, lelke szárnyaljon alkotójához, emléke pedig maradjon meg közöttünk, akik szerettük!

(— Szász János —)

HÍREK

Húsvét mindkét napján templomainkban ünnepi istentiszteletet tartunk és úrvacsorát osztunk. Az úrasztala megterítésében híveink adományait tisztelettel és szeretettel kéri az egyházközségek elöljáróságai.

Dr. Ferencz József főgondnok tollából cikk jelent meg a „Reformátusok Lapja” f. évi február 15-iki (7. szám) számában „Emlékezés a debreceni és váradi disputára” címen. Örömmel hívjuk fel erre híveink figyelmét is.

László Andor fűzesgyarmati lelkész és neje Svájcba utazott március 2-án, négy heti údülésre a locarnói „Casa Locarno”-ba, a svájci HEKS segélyszervezet vendégként.

Dr. Kiss Elek kolozsvári püspök Barótára, az elhunyt Késmárki Miklós helyébe Székely László tordátfalvi lelkészt; Szabédra Kecskés Lajos jobbágyfalvi lelkészt; Jobbágyfalvára Szász Dénes bőzödi lelkészt; Nagyenyedre, a nyugalomba vonult Barabás Miklós helyébe, Benedek Agoston jánosfalvi lelkészt nevezte ki.

Lelkész testvéreinknek, új munkahelyeiken, sikereiben gazdag, áldásos munkálkodást kívánunk.

Nyitrai András unitárius atyánkfia 77 éves korában, február 8-án Tatán elhunyt. 1940 előtt több cikluson át gondnoka volt a mészköi (Aranyos-Torda megye) unitárius egyházközségnek, abban az időben is, amikor Balázs Ferenc volt a lelkész. Nagy részvét mellett temették el László Andor lelkész szolgálatával, a helybeli református lelkész közreműködésével.

Adományok az Unitárius Életre:

Andrásfalvy Kálmán, Mengi Ferenc, Selyei Gyula, Dr. Zékány Gyula, S. G., M. K., V. G. I., 10—10,— Ft., Galther János 40,— Ft., özv. Dr. B. J.-né 100,— Ft.

Id. Kovács Lajos fűzesgyarmati presbiter atyánkfia 1970. jan. 16-án, 67 éves korában meghalt. Temetése január 18-án volt László Andor lelkész szolgálatával. Megboldogult testvérünk nagy lelkesedéssel vette ki részét a fűzesgyarmati templom újjáépítéséből.

Dr. Imreh Dénes vállalati osztályvezető, presbiter és egyházi tanácsos atyánkfia, jan. 22-én váratlanul elhunyt, 58 éves korában.

rában. Nagy részvét mellett temette a Farkasréti temetőben R. Filep Imre h. püspök. Emlékét szeretettel megőrizzük.

Az amerikai unitárius-univerzalista egyház egy kéthetenként megjelenő újabb lapot indít 200 ezer példányban. Köszöntjük testvérünköt és széles olvasótáborát.

CAPEK Norbert, a cseh unitárius egyház alapító lelkésze születésének 100. évfordulóját ünneplik május végén a cseh unitárius testvéreink. Testvéri szeretettel köszöntjük őket ez alkalomból, s együtt örvendezünk velük.

Augustinus imája

Magadénak
Teremtettél
Uram!
S a mi szívünk
Ugyan
Nem nyugszik meg
Addig,
Legyen óh
Bármilyen:
Míg
Benned
El nem pihen!

(„Confessiones”)

Dr. Kubackhay Béla

ISTENTISZTELETEK

Húsvét első napján: Bp. V., Nagy Ignác u.: de. 11; Bp. IX., Hőgyes E. u.: de. 10; Pestlőrinc: de. 11; Pesterzsébet: de. 9; Vecsés: du. 1/4.

Húsvét másodnapján: Bp. V., Nagy Ignác u.: de. 11; Bp. IX., Hőgyes E. u.: de. 10; Pestlőrinc: de. 11; Rákospalota: de. 11; Mátyásföld: du. 4.

Nagypénteken, március 27-én, este 7 órakor: Passióéneklés a Bpest, V., Nagy Ignác u. 4. szám alatti templomban.

GYÜLEKEZETI NAPOK (szeretettvendégséggel):

Bp. V., Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben: április 4-én és május 2-án du. 6-kor. Mindig a hónap első szombatján.

Bp. IX., Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben: hirdetés útján közli a lelkész hivatál.

Pestlőrincen, az Állami Lakótelep gyülekezeti teremben: május 10-én, vasárnap du. 6 órakor.

KONFIRMÁCIÓ:

A budapesti egyházközségben, a Nagy Ignác utcai templomban: június 7-én, délelőtt 11 órakor kezdődő istentisztelet keretében. Konfirmációra való jelentkezés és előkészítés a lelkész hivatálban.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Főszerkesztő és felelős kiadó:
R. Filep Imre

Felelős szerkesztő: Bencze Márton

Evi előfizetési díj: 12,— forint
Budapest IX., Hőgyes Endre utca 3. szám
Táv.: 137—186. Csekk.: 50.561—VIII.

INDEX: 25.842.

70.2421/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest.
Felelős vezető: Bolgár Imre igazgató